

Kernproblemen in de aansluiting met het hoger beroepsonderwijs zijn de weinig flexibele overgang vanuit voortgezet en middelbaar beroepsberoepsonderwijs en de uitval en vertraging in de propedeuse. Vanaf 2002 werken Fontys Hogescholen en de regionale ROC's in Brabant en Limburg samen aan een goede doorstroom en aansluiting, die aanhaakt bij de innovaties in het hbo en mbo. De ontwikkeling van de Fontys Competentie Wijzer (FCW) is een belangrijk initiatief hierbij. De FCW is ontwikkeld als instrument voor de student in het middelbaar beroepsonderwijs om te onderzoeken of een vervolgstudie in het hbo iets voor hem is.

Fontys Competentie Wijzer (FCW) spil bij kansrijk doorstromen naar het hbo

De (aankomende) student als regisseur van zijn eigen studieloopbaan

Gea van Zutven, Ankie Hendriks, Paul van der Plas

Fontys Hogescholen

De FCW is een *self assessment* waarin de student zijn loopbaanoriëntatie, studie-interesses, algemene en sectorspecifieke hbo-begincompetenties, leerstrategieën, studiegedrag en ontwikkelpunten zichtbaar maakt.

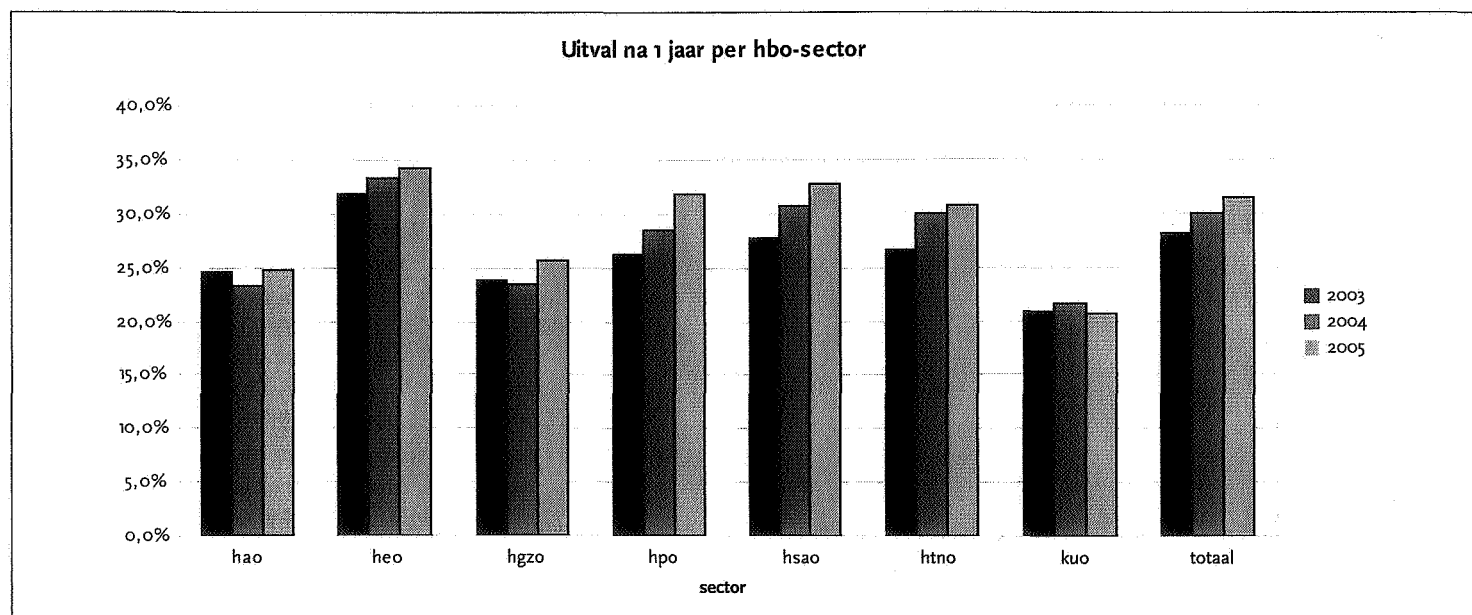
Het invullen van de (digitale) vragenlijst kost ongeveer één uur tijd en de resultaten komen direct beschikbaar. De mbo-student kan met de resultaten een beter onderbouwde keuze maken voor eventuele doorstroom. Ook vormen ze een prima uitgangspunt om te gaan werken aan minder sterke punten. Dit voornemen van de student kan input zijn bij het opstellen van een persoonlijk ontwikkelingsplan (POP). Kortom, de FCW is een instrument om beter regie te kunnen voeren over de eigen studieloopbaan en daardoor kansrijker door te stromen naar en te studeren in het hbo. Wil de FCW succesvol zijn, dan zijn inbedding in de studieloopbaanbegeleiding en de samenwerking binnen de beroepskolom voorwaardelijk. Deze onderwerpen staan dan ook regelmatig op de agenda in het bestuurlijk overleg en maken onderdeel uit van het afsprakenkader 2006-2010 van Fontys Hogescholen en negen ROC's.

In 2005 kwam het verzoek vanuit Fontys Opleidingen om de FCW in de startfase van de propedeuse in te kunnen zetten en ook is behoefte ontstaan aan een dergelijk instrument voor het voortgezet onderwijs. Het huidige palet aan

Fontys Competentie Wijzers kent naast de mbo-versie ook versies voor het hbo en het voortgezet onderwijs. Door het SURF-project Kansrijk Doorstromen is 2007 het jaar van verbetering en opschaling en enkele duizenden (aankomende) studenten hebben de (vernieuwde) FCW gebruikt in pilots bij het mbo, voortgezet onderwijs en de propedeuse van het hbo. In deze pilots is in het bijzonder aandacht geschonken aan de inbedding in de studieloopbaanbegeleiding. Want de FCW moet passen bij het veranderde denken over aansluiting en opleiden, waarin loopbaanontwikkeling, zelfsturing, competentiesturing, studieloopbaanbegeleiding, doorlopende leerwegen en educatief partnerschap kernbegrippen zijn.

Aansluiting: de cijfers

Uit maatschappelijk en economisch oogpunt is het beleid gericht op een grotere participatie aan het hoger onderwijs. Dit is wenselijk uit het oogpunt van talentontwikkeling en persoonlijke ontplooiing en noodzakelijk om het kennisniveau van de beroepsbevolking te verhogen vanwege de grote behoefte aan hogeropgeleiden nu en in de toekomst. Het ministerie van OCW hanteert al enige jaren de doelstelling dat in 2010 50% van de jongeren parti-

FIGUUR 1 Uitval na 1 jaar per hbo-sector

peert in het hoger onderwijs (Lissabon-doelstelling). Nu ligt de deelname op 42% van de jongeren. Van de bijna 37.000 havo-geëdiplomeerden in 2005 stroomde 80% door naar het hbo en van de 28.500 vwo-geëdiplomeerden ging 86% naar het hoger onderwijs (14% hbo en 72% wo). Van de mbo'ers met een diploma niveau 4 stroomt 43% direct door naar het hbo (CBS, 2007; Van Asselt, 2006). Voor het realiseren van de Lissabon-doelstelling zal een grotere doorstroming vanuit het mbo gerealiseerd moeten worden.

In 2005 viel na één jaar in het hbo 31% van de studenten uit (HBO-raad). Dit percentage varieert enigszins over de jaren maar ligt al geruime tijd rond de 30. Zo blijkt uit een

De uitval verschilt per sector, met als uitschieters naar boven het hoger economisch onderwijs (34%) en hoger sociaal-agogisch onderwijs (33%) en naar beneden het kunstonderwijs (21%), zoals in figuur 1 aangegeven is. Bij uitsplitsing van de uitval naar vooropleiding blijkt voor alle sectoren dat havisten vaker uitvallen dan mbo'ers en vwo'ers.

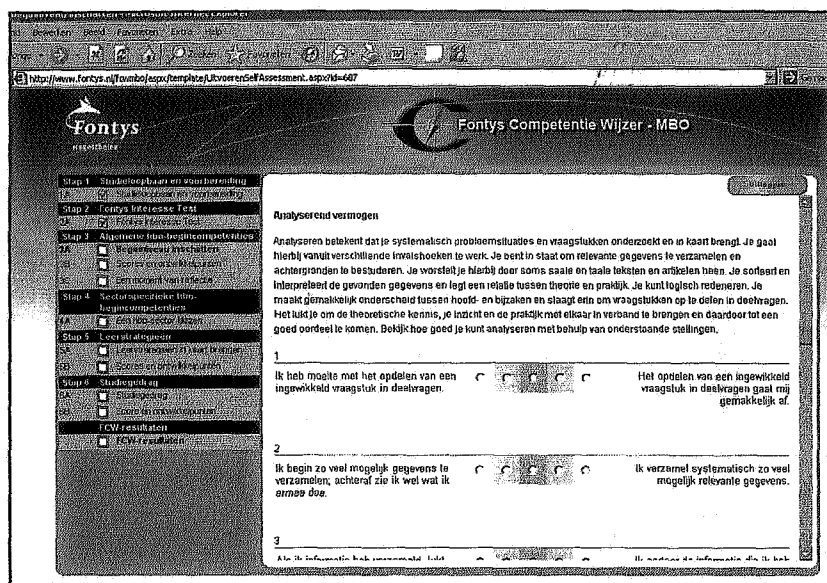
De hoge uitval in de propedeuse is voor de betreffende studenten, de instellingen en overheid een probleem. Het betekent een jaar studietijdverlies voor de student en voor instellingen en overheid een investering van mensen en middelen die niet het gewenste resultaat heeft opgeleverd.

De uitvalproblematiek concentreert zich duidelijk op de propedeuse

onderzoek bij een grote hbo-instelling in de Randstad dat 35% van de studenten die instroomden in het eerste studiejaar, stopte of switchte (De Graaf, De Jong, Van der Veen, 2006). Uit de cijfers van de HBO-raad blijkt dat de uitval na drie jaar studie ongeveer 40% is. De uitvalproblematiek concentreert zich dus duidelijk op de propedeuse.

Verschuivend aansluitingsparadigma

In de jaren negentig van de vorige eeuw werd het aansluitingsprobleem sectoraal aangepakt met veel landelijke initiatieven zoals het 'Project vaststelling geïntegreerde longitudinale leerwegen mbo-hbo' en het project 'Flexibilisering aansluiting mbo-hbo'. De oplossing werd gezocht in de afstemming van opleidingen en curricula om betere doorstroming en verkorte trajecten te realiseren via automatische vrijstellingen bij verwante opleidingen. Na 2000 is de focus verlegd en de aandacht gericht op samenwerking in de regio en op de leerloopbaan van de student. De invoering van competentiegericht leren en opleiden, met eigen verantwoordelijkheid van de student voor zijn studieloopbaan, heeft haar invloed op initiatieven voor verbetering van de aansluiting. Studieloopbaanbegeleiding krijgt steeds meer vorm en inhoud en vanaf 2005 is er aandacht voor de inbedding in een krachtige leeromgeving. In het aansluitingsbeleid van Fontys Hogescholen speelt de Fontys

FIGUUR 2 Voorbeelditems FCW

Competentie Wijzer (FCW) een belangrijke rol en de verschuivingen in het aansluitingsparadigma zijn herkenbaar in de ontwikkelingen rond de FCW.

Fontys Competentie Wijzer

In 2002 is in het regionale overleg door ROC's gevraagd om een instrument waarmee mbo'ers in het (voor)laatste jaar een weloverwogen keuze kunnen maken om door te stromen naar het hbo. De FCW is vanaf de start gebaseerd op vier pijlers, namelijk de vier kernvragen die de mbo'er zichzelf stelt in zijn keuzeproces:

- Waar liggen mijn interesses, welke hbo-opleidingen passen bij mijn kwaliteiten en ambities?
- Heb ik voldoende in huis om het hbo-niveau aan te kunnen; heb ik de hbo-begincompetenties?
- Heb ik voldoende in huis om de door mij geambieerde opleiding(en) aan te kunnen; heb ik de sectorspecifieke (begin)competenties?
- Heb ik het leergedrag dat nodig is om kansrijk te zijn in een hbo-studie?

► Digitaal selfassessment-instrument

De FCW is een digitaal, ontwikkelingsgericht instrument voor de student waarmee hij zijn ambities en kwaliteiten zichtbaar kan maken. Het is geen test in de zin van goed of fout, maar een instrument om zelf een inschatting te maken van hbo-begincompetenties, leergedrag, studie-interesses en ambities.

Door het instrument digitaal via internet aan te bieden is de aantrekkelijkheid verhoogd en is het gemakkelijk in te vullen. Nadat de student de FCW in ongeveer één uur ingevuld heeft, komen de resultaten als pdf-bestand direct beschikbaar. Het instrument is in digitale vorm toepasbaar bij grote groepen studenten.

► Studie-interesses

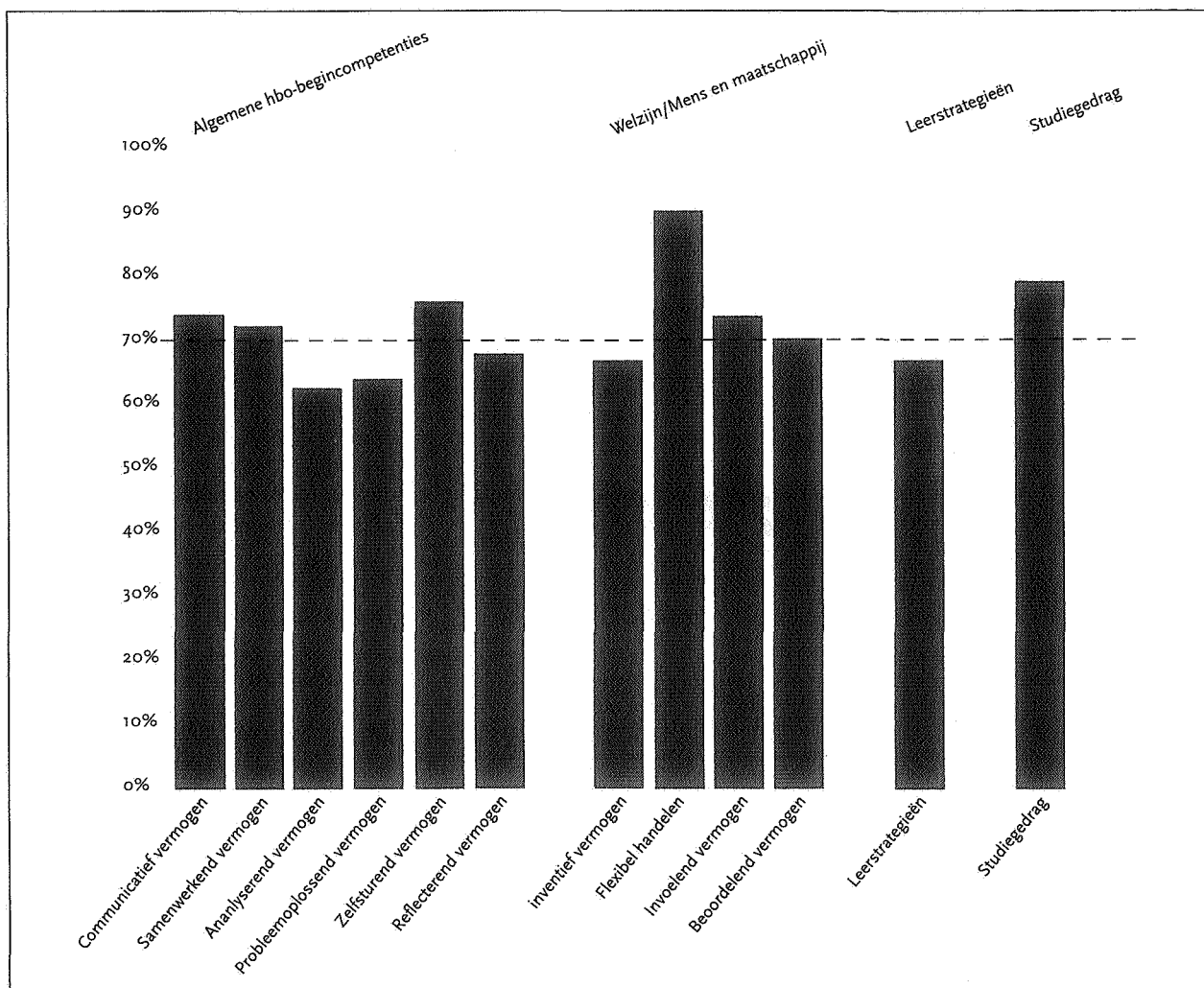
De eerste pijler van de FCW betreft de oriëntatie op de loopbaan en de hbo-opleidingen die in aanmerking komen. Aankomende studenten expliciteren het proces van studiekeuze: is er al een besluit tot verder studeren genomen, welke activiteiten zijn hierbij ondernomen en welke bronnen geraadpleegd? Vervolgens wordt de Fontys Interesses Test (FIT), indien gewenst, ingevuld, om erachter te komen welke opleidingen bij de ambities, de eigen kwaliteiten en interesses passen, dan wel om bevestiging van de studiekeuze te krijgen. Een interestest stimuleert het denkproces en kan daarom een steuntje in de rug zijn bij het maken van een keuze die waarschijnlijk altijd een moeilijke blijft. Digitale interestesten vormen, zo blijkt uit onderzoek (Hoebee en Dijkhuis (2003) en Jansen en Lingers (2003)), een belangrijke bron aan informatie voor zowel scholieren en hun ouders als voor decanen en mentoren. De onderzochte interestesten, waaronder de FIT, worden gezien als prima hulpmiddelen bij het bepalen van welke opleidingen en beroepen bij een student/scholier kunnen passen.

► Algemene hbo-begincompetenties

Welke competenties moet een hbo'er bij de start van de opleiding bezitten om kansrijk te kunnen studeren in de propedeuse? Het antwoord was in 2002 niet zonder meer voorhanden en op basis van literatuuronderzoek, onder meer van het lectoraat Instroommanagement en aansluiting en panels van docenten uit het mbo en hbo is gestart met een set van vijf competenties. Sindsdien heeft de ontwikkeling niet stilgestaan. Er is onderzoek gedaan naar de validiteit en betrouwbaarheid van de mbo-versies en van de hbo-versies (Hooijmaijers, 2005, 2007). De tien generieke hbo-kernkwalificaties en Dublin-descriptoren zijn geanalyseerd vanuit het perspectief van de startende hbo-student (Hendriks, 2006). Voor de ontwikkeling van de FCW-vo zijn de zogenoemde haco-competenties uit Havisten Competent naar het hbo geanalyseerd en zijn in 2006/2007 propedeusestudenten en -docenten van Fontys Opleidingen bevraagd over hbo-succescompetenties (VO-team maart 2007). Dit heeft geleid tot een set van zes competenties voor de FCW-mbo en zeven voor de hbo- en vo-versie: communicatief vermogen, samenwerkend vermogen, analyserend vermogen, probleemoplossend vermogen, vermogen tot plannen en organiseren (niet in mbo-versie), zelfsturend vermogen en reflecterend vermogen. Elke competentie is gedefinieerd, beschreven en uitgewerkt in een samenhangende set van tien items. De student geeft op een vijfpuntschaal aan of zijn competentiebeheersing meer overeenkomt met de stelling aan de linker- of rechterkant. Figuur 2 bevat een voorbeeld van enkele items.

► Sectorspecifieke hbo-begincompetenties

De ontwikkeling van de sectorspecifieke hbo-begincompetenties heeft op vergelijkbare wijze plaatsgevonden als

FIGUUR 3 Voorbeeld persoonlijk FCW-profiel

die van de algemene hbo-begincompetenties. Een markant punt in de ontwikkeling is dat bij de totstandkoming van deze competenties gekeken is naar de competentie- en beroepsprofielen op mbo- en hbo-niveau. Per sector zijn

De student brengt zijn leerstrategieën en studiegedrag in kaart

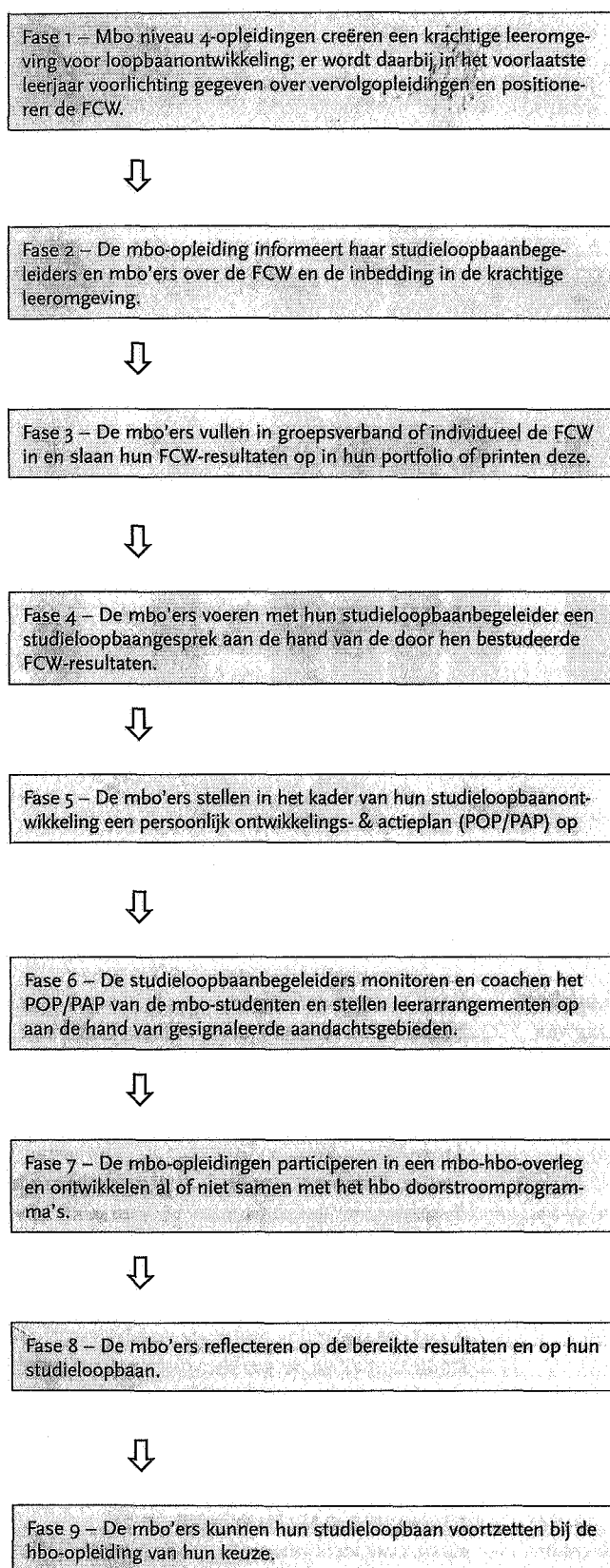
vier tot vijf specifieke competenties geselecteerd die voor een succesvolle start in de desbetreffende sector nodig zijn. Deze competenties zijn verder uitgewerkt in overleg met docenten uit de desbetreffende sectoren op mbo- en hbo-niveau. De aankomende studenten krijgen door het

invullen van deze stap zicht op hun eigen specifieke competentieniveau in relatie tot het hbo-beginniveau van de door hen beoogde sector. Zij hebben de keuze uit de sectoren welzijn/mens & maatschappij, onderwijs, zorg, economie, sport, rechten, informatica en techniek. De Fontys Prope-
deuse Wijzer kent in deze stap opleidingsspecifieke competenties. Elke competentie is uitgewerkt in zes items waarbij de student op een vijfpuntsschaal aangeeft in welke mate hij de betreffende competentie beheerst.

► Leergedrag

Naast competenties spelen de manier van studeren, de studieaanpak en de werkhouding een belangrijke rol bij het succesvol studeren in het hbo. Van jongs af aan verwerft men kennis, vergroot men zijn vaardigheden en inzicht en ontwikkelt men zijn eigen stijl van werken. Daarom brengt de student in dit deel van de FCW zijn leerstrategieën en vervolgens zijn studiegedrag in kaart.

Er zijn zes leerstrategieën geformuleerd die voortborduren op de leerstijlen van Vermunt, het sociaal-constructivistisch leren en onderzoek bij Fontys naar leergedrag en studie-
uitval (Van Bragt, 2005). Bij elke leerstrategie worden de doeloriëntatie, sturing en wijze van studeren omschreven

FIGUUR 4 Begeleidingsmodel FCW voor het mbo

en kan de student op een vijfpuntsschaal aangeven in welke mate hij deze leerstrategie hanteert.

Tot slot is er het onderdeel studiegedrag. Hierin geeft de student via tweezijdige stellingen aan hoe zijn studiegedrag is. Het gaat daarbij over zijn lerend vermogen, studiemotivatie, studieaanpak en werkhouding. Heeft hij discipline en inzet, studeert hij systematisch en nauwkeurig?

► Formuleren van sterke punten en ontwikkelpunten

Na elke onderdeel van de FCW krijgt de student zijn scores van het zojuist door hem ingevulde onderdeel te zien, waarna hij uitgenodigd wordt een sterk punt en een ontwikkelpunt te formuleren. Dit bevordert reflectie en regie over de eigen studieloopbaan én is een eerste stap in de richting van een persoonlijk ontwikkelings- en actieplan naar aanleiding van de FCW-resultaten.

► FCW-resultaten

Bij de eerste pilots met de Fontys Competentie Wijzer zagen de aankomende studenten de FCW meer als een test dan als een kompas of studiewijzer voor de volgende stap in hun studieloopbaan. Zij verwachtten een uitslag in de trant van 'ben ik nu geslaagd of niet?' De studenten uit de beginfase realiseerden zich te weinig dat de FCW een instrument is waarmee ze eerst een analyse maken van hun sterke en zwakke competenties om er vervolgens – met ondersteuning van hun studiebegeleider/decaan – zelf mee aan de slag te gaan. Om in de behoefte aan een norm te voorzien, is vanaf begin 2004 bij de pilots gewerkt met een indicatie van wat de (minimum)bagage moet zijn om kansrijk in het hbo verder te studeren. Om een norm te kunnen vaststellen zijn FCW-scores van een groep mbo'ers en de door hen behaalde propedeuseresultaten aan elkaar gerelateerd. Hieruit bleek dat een score van 70 procent bij de competenties en bij het leergedrag voldoende garantie bood om kansrijk in het hbo verder te studeren. Deze norm is daarom in de feedback op de scores opgenomen. Verder onderzoek naar de effecten op langere termijn moet uitwijzen of deze norm gehandhaafd kan blijven.

De feedback moet de student aanzetten tot reflectie en een basis bieden voor het studie(loopbaan)gesprek. Bij het opzetten van de feedback is aangesloten bij richtlijnen, zoals aangegeven door Hattie en Timperley (2007); feedback moet inzicht geven in waar iemand staat, hoe (goed) hij iets doet en wat er volgt. Na het invullen ontvangt de student zijn FCW-resultaten, die bestaan uit:

- de scores, sterke punten en ontwikkelpunten die hij zelf heeft genoteerd;
- zijn persoonlijk FCW-profiel: een staafdiagram met de scores afgezet tegen de 70%-norm;
- analyse van de scores met gerichte studieadviezen;
- slotadvies.

Figuur 3 bevat een voorbeeld van een FCW-profiel van een student.

Begeleidingsmodel binnen krachtige leeromgeving

In recent onderzoek wordt bevestigd dat mbo'ers de FCW als bruikbaar selfassessment-instrument ervaren. Het geeft (aankomende) studenten een beter beeld van hun interesses en competenties en maakt hen bewust van het eigen leergedrag. Een goed startpunt, maar er is meer nodig om kansrijk naar het hbo door te stromen. (Wismans, 2007). Recente publicaties benadrukken de noodzaak van inbedding van studieloopbaanbegeleiding in

Mbo'ers ervaren de FCW als bruikbaar selfassessment-instrument

de opleiding en het creëren van krachtige loopbaangerichte leeromgevingen (Kuijpers e.a. 2006). Om dit uitgangspunt concreet handen en voeten te geven, is door medewerkers van Fontys en ROC's een begeleidingsmodel ontwikkeld, waarvan de FCW de spil vormt. In het model worden negen fasen onderscheiden. Het hbo en voortgezet onderwijs kennen soortgelijke fasemodellen. Als voorbeeld is in figuur 4 het begeleidingsmodel FCW voor het mbo weergegeven.

► Fase 1

De FCW wordt aan het einde van het voorlaatste jaar van de mbo-opleiding aangeboden. Uit diverse onderzoeken blijkt dat in het mbo maar ook in andere onderwijsbranches, zoals het vmbo, nog te weinig sprake is van een krachtige leeromgeving gericht op loopbaanontwikkeling (Meijers e.a., 2006). Het aantal ROC's dat loopbaanontwikkeling centraal stelt, is de laatste jaren groeiende. Door de FCW ruim vóór de eindfase aan te bieden, kan de mbo'er naar aanleiding van zijn resultaten werken aan zwak scorende competenties en andere gesignaleerde aandachtsgebieden. Hij kan in het laatste studiejaar actie ondernemen om goed voorbereid het hbo in te stromen.

► Fase 2

Wanneer een opleiding heeft besloten de FCW in te zetten als instrument in de studieloopbaanbegeleiding, is het van belang dat studieloopbaanbegeleiders en studenten op de hoogte zijn van de inhoud, de doelstellingen en de mogelijkheden die het instrument biedt.

► Fase 3

Deze benadering past bij de huidige opvatting dat studenten zoveel mogelijk zelf aan het roer staan en tot zelfsturing

overgaan (Meijers e.a., 2006). Omdat het een selfassessment is en geen test in de zin van goed of fout wordt de student geadviseerd de FCW zo reëel mogelijk in te vullen en sociaal wenselijke antwoorden te vermijden. Luken (2006) stelt de vraag of zelfkennis als fundament voor loopbaanontwikkeling geen bouwen op een onbetrouwbare ondergrond is. Daarom is het eerste advies aan de student om zijn FCW-resultaten te bespreken met anderen die hem kennen. Dit kunnen medestudenten zijn, vrienden of docenten. Deze informatie kan de eigen beoordeling bevestigen, aanvullen en nuanceren.

► Fase 4

Kritische succesfactor voor het daadwerkelijk aan de slag gaan naar aanleiding van de FCW-resultaten is een vervolgesprek met de studieloopbaanbegeleider (Blatter, 2004). Door als SLB'er goede (open) vragen te stellen, kan het voor de student duidelijker worden of de FCW-resultaten een goed beeld geven van zijn competenties en of de resultaten aanleiding zijn om bepaalde competenties te versterken of de studieaanpak te veranderen.

► Fase 5

In de FCW heeft de student al ontwikkelpunten aangegeven. Samen met de analyse van de scores vormen ze een vertrekpunt voor het persoonlijk ontwikkelings- en activiteitenplan (POP, PAP). Competenties versterken is niet zo gemakkelijk. Iemand kan bijvoorbeeld niet leren reflecteren of aan zijn samenwerkend vermogen werken door er een studieboek op na te slaan. Het advies aan de student is om aanknopingspunten te zoeken bij de opdrachten en studieactiviteiten van de eigen opleiding.

► Fase 6

Als een activiteitenpad is uitgezet, moet de uitvoering gevolgd worden en de resultaten opgenomen in het portfolio. Kuijpers (2003) maakt in haar proefschrift over loopbaancompetenties een onderscheid in vermogen en gedrag. Zij concludeert dat vermogen en gedrag sterk van elkaar verschillen. Door een goed POP te maken, laat de student zien loopbaancompetent te zijn in de zin van 'vermogen'. En in de uitvoering van dit POP laat de deelnemer zien loopbaancompetent te zijn in de zin van 'gedrag'.

► Fase 7

Fontys propedeusecoördinatoren, studieloopbaanbegeleiders en docenten overleggen met ROC-collega's over de FCW, doorlopende leerwegen en loopbaanbegeleiding, doorstroomportfolio en de inzet van studentementoren om te komen tot een profijtelijke toeleiding van de student in de propedeuse. Dit is ingebed in regionale afsprakenkaders.

► Fase 8

In fase 7 zijn met name de onderwijsinstellingen mbo-hbo actief. In deze fase neemt de mbo'er weer het voortouw.

Hij staat stil bij zijn studievorderingen. Hij kijkt terug op hoe zijn leerweg tot nu toe is gelopen en hoe het staat met de bereikte resultaten. Kloppen de koers en de planning, aangegeven in het POP/PAP, nog wel? De terugblik kan beschreven worden, bijvoorbeeld in een reflectieverslag, dat dient als uitgangspunt voor een begeleidingsgesprek met de studieloopbaanbegeleider.

► Fase 9

De student heeft op het mbo een portfolio gevuld op basis van competenties verworven tijdens zijn opleiding en elders. Het is de bedoeling dat dit portfolio bij de start van de hbo-opleiding wordt ingebracht.

Wat vinden leerlingen er zelf van?

Uit vooronderzoek blijkt dat het voor elke leerling en student belangrijk is om ondersteuning te krijgen bij het interpreteren van de eigen resultaten, het formuleren van leervragen op basis van de FCW-resultaten of het omzetten ervan in daadwerkelijke activiteiten. Een leerling antwoordt bij het vooronderzoek: 'Ik denk dat iedereen na deze test van zichzelf wel weet wat te nog moet doen.'

Een eerstejaars-hbo-student reageert met: 'Ik vond het een zinvolle test. Nu heb ik een beeld van waaraan ik moet werken en wat juist goed gaat.'

► Opschaling: palet van FCW's

Zoals reeds aangegeven, is de FCW een initiatief vanuit de samenwerking van Fontys met in de beginfase zes ROC's in Brabant en Limburg. Deze werd vastgelegd in het regionale afsprakenkader 2002-2004. Bij het regionale afsprakenkader 2004-2006 zegden acht ROC's toe de FCW te zullen inzetten. In 2006 zijn, met het vaststellen van een nieuw, vierjarig afsprakenkader tussen Fontys en negen ROC's in Brabant en Limburg, de uitgangspunten opnieuw tegen het licht gehouden. Conclusie is dat de FCW uitstekend functioneert en past bij de ambities rondom samenwerking en zeker tot 2010 ingezet zal worden.

Fontysopleidingen die betrokken waren bij de pilots met de FCW in het mbo vanaf 2003/2004, zagen toepassingsmogelijkheden in de eigen propedeuse. Er was ook in de P-fase behoefte aan 'een nulmeting' om eerstejaarsstudenten zicht te bieden op waar zij staan. Met de invoering van competentiegestuurd en vraaggericht opleiden wordt van de student gevraagd zelf verantwoordelijkheid te nemen voor zijn leerloopbaan. In de praktijk bleek de overgang van mbo/vo naar hbo voor velen (te) groot. Sinds 2004/2005 zijn daarom hbo-pilots uitgevoerd met de hbo-versie van de FCW als intake-instrument. Hieruit is de huidige Fontys Propedeuse Wijzer (FPW) voortgekomen.

In het SURF-project Kansrijk Doorstromen, gestart in

november 2006, vonden nog een opschaling en verbetering plaats. Het project bood tevens de mogelijkheid om een lang gekoesterde wens te vervullen: de ontwikkeling van een FCW voor het voortgezet onderwijs. In 2006 is hiervoor samenwerking gestart met vijf scholen uit de regio Brabant en Limburg met een havo-opleiding om zo te komen tot een FCW voor het voortgezet onderwijs.

ROC's hebben niet alleen contacten met Fontys maar ook met andere hogescholen. Daar zijn de ervaringen met het instrument naar voren gebracht. Vanwege de functionaliteit en kwaliteit van de FCW toonden diverse hogescholen concrete belangstelling. In 2007 heeft Fontys licenties verleend voor gebruik van de FCW voor het mbo door andere hogescholen. Tegelijk is het Consortium Competentie Wijzer (CCW) opgericht als platform voor het uitwisselen van ervaringen, samenwerking en het ontwikkelen van een landelijke generieke standaard voor de doorstroom mbo-hbo.

Bereikte resultaten en vooruitblik

Wat is na vijf ontwikkeljaren gerealiseerd? Er bestaan nu drie digitale self-assessmentinstrumenten, die resultaten opleveren waar de mbo'er, de havist en de propedeuse-student mee aan de slag kan. Bij elk instrument is er een handleiding voor de studieloopbaanbegeleider met concrete tips en handreikingen om de leerling en student te coachen. Er is ook een werkschrift voor de student/leerling die

De student wordt gevraagd zelf verantwoordelijkheid te nemen

hij daarbij kan inzetten. Bij aanvragen van opleidingen of instellingen om de FCW in te kunnen zetten kunnen begeleiding en ondersteuning worden geboden om het totaalconcept te realiseren.

Wat staat er aan verdere ontwikkelingen rondom de FCW op de agenda? Als eerste kan de opschaling in 2007 in het kader van het SURF-project genoemd worden, waarbij naar schatting 500 havisten, 750 mbo'ers en 1200 propedeuse-studenten de FCW respectievelijk FPW hebben ingevuld. In deze pilots vinden studieloopbaangesprekken plaats, waarmee wordt voldaan aan een essentiële randvoorwaarde voor een succesvolle FCW: een goede inbedding bij de opleiding. In 2008 gaat Fontys hier een vervolg aan geven. Ten tweede kan de uitbreiding van het FCW-palet genoemd

worden: zo is een variant in ontwikkeling voor werkstudenten die een voorbereidend jaar volgen. Ook uitbreiding naar andere sectoren en opleidingen, zoals de kunsten, is in gang gezet. In al deze projecten werkt het ontwikkelteam samen met de hbo-opleidingen en de partners in het mbo en voortgezet onderwijs. Deze samenwerking is nog een essentiële randvoorwaarde voor een succesvol instrument. Ten derde is vervolgonderzoek nodig naar de effectiviteit en naar studiesucces: wat zijn de FCW-scores van mbo'ers die doorstromen naar het hbo en van succesvolle propedeusestudenten en wat hebben zij naar aanleiding van de resultaten gedaan? Hiermee wordt voldaan aan de randvoorwaarde: het aantonen van de kwaliteit van het instrument door onderzoek naar predictieve en inhoudvaliditeit en betrouwbaarheid.

Ten vierde is er het verbinden van de competentiegerichte insteek van de FCW aan instrumenten met de kennisbasis (body of knowledge) als invalshoek. Gestart kan worden met de link naar de materialen van PULSE, een deelproject van Kansrijk Doorstromen waarin diagnostisch materiaal voor de beheersing van de Engelse en Nederlandse taal is ontwikkeld. Ten vijfde is er de verbetering van de FCW op basis van de ervaringen met het Loopbaan Kompas voor de Hogeschool Utrecht, waarin de intentie om allochtone (aankomende) studenten beter te bedienen centraal staat.

Tot slot

De FCW zet mbo'ers en havisten vroegtijdig op het spoor van het hbo en biedt mogelijkheden om goed voorbereid in te stromen. Dit moet bijdragen aan een betere doorstroming, zodat de Lissabon-doelstelling dichterbij komt. De FPW biedt studenten de mogelijkheid om vanaf de start te werken aan ontwikkelpunten en zo kansrijk te studeren in de propedeuse. Dit moet bijdragen aan minder uitval. De FCW is daarmee de spil bij kansrijk doorstromen naar het hbo.

Gea van Zutven, Ankie Hendriks en Paul van der Plas
zijn allen werkzaam op de afdeling Onderwijs/
AansluitingsCentrum van Fontys Hogescholen.

Bronnen

- Centraal Bureau voor de Statistiek (2007), www.cbs.nl.
Afsprakenkader Fontys-ROC's 2002-2004 (Fontys met 6 ROC's uit Brabant en Limburg).
Afsprakenkader Fontys-ROC's 2004-2006 (Fontys met 8 ROC's).
Afsprakenkader Fontys-ROC's 2006-2010 (Fontys met 9 ROC's).

Literatuur

- Asselt, R. van (2006). Doorstroming in de economische sector van het beroepsonderwijs. In: *Doorstroming van meo naar heo: de tussenstand*. Ecabo, februari 2006.
Blatter, E. (2004). Aan de praat over het FCW resultaat. Fontys afdeling onderwijs.
Bragt, C. van (2004). Inzicht in Uitval, Een inventarisatie van activiteiten en instrumenten om uitval van studenten te beperken of te voorkomen; de stand van zaken bij Fontys Hogescholen. Fontys Facilitair Bedrijf, Afdeling Onderwijs, Eindhoven.
Bragt, C.A.C. van, Bakx, A.W.E.A., Van der Sanden, J.M.M. & M.A. Croon (2007). Students' approaches to learning when entering higher education: Differences between students with senior general secondary and senior secondary educational backgrounds. In: *Learning and Individual Differences* Vol. 17 (2007) nr. 1.
Graaf, D. de, de Jong, U. & I. van der Veen (2006). Staken of switchen binnen het hbo: kunnen instellingen hun studenten behouden? In: *Tijdschrift voor hoger onderwijs*, Lemma, jaargang 24, 2006, nummer 4, p. 218-228.
Hattie, J. & H. Timperley (2007) The power of feedback. In: *Review of Educational Research*, march 2007, Vol. 77, no. 1, pp. 81-112.
Hendriks, A., (2005). Mbo'ers optimaal voorbereid naar het hbo. Fontys Competentie Wijzer als basis voor talentontwikkeling en studieloopbaanbegeleiding. In: Fanchamps, J., Smulders, Fr. & J. Timmers (red.) (2005) Beroepsonderwijs centraal. Een staalkaart van activiteiten. Garant, Antwerpen/Apeldoorn.
HBO-raad (2007) website www.hbo-raad.nl feiten en cijfers, uitval na één jaar en na drie jaar 2001-2005.
Hoebee, Marijke & Judith Dijkhuis (2003), *Digitale interessestesten getest*, BOP/ Onderwijsonderzoek en Communicatie, www.boponderzoek.nl.
Hooijmaijers, D. (september 2006), Studiesucces voorspellen moeilijker dan gedacht. In: *Bij de Les*, nummer 7.
Jansen en Lingers (2003), *Fontys Interesse Test, statistische analyse van de scores*. Interne publicatie Fontys Hogescholen, Multimediatproducties.
Kuijpers, M.A.C.T. (2003). Loopbaanontwikkeling. Onderzoek naar 'competenties'. Enschede, Twente University Press.
Kuijpers, M., Meijers, F. & J. Bakker (september 2006). Krachtige loopbaangerichte leeromgevingen in het (v)mbo: hoe werkt het? Het Platform Beroepsonderwijs, Driebergen.
Luken, T., (2006). *Zelfkennis als fundament voor loopbaanontwikkeling?* In: Huijgevoort, H. van, Admiraal, D. & K. Vloet (red). *Zelfkennis in loopbaanontwikkeling. Verder bouwen op vruchtbare grond*. Garant, Antwerpen/Apeldoorn.
Meijers, F., Kuijpers, M. & J. Bakker (februari 2006). Over leerloopbanen en loopbaanleren. Loopbaancompetenties in het (v)mbo. Het Platform Beroepsonderwijs, Driebergen.
NOA. (2004) Van mbo naar hbo; loopbaanbegeleiding onderzocht. In: *Dekanooloog* (2004) nr. 6, p. 34.
Spijkerman, R. & D. Admiraal (2000). Loopbaancompetentie. Management van mogelijkheden. Samsom, Alphen aan den Rijn.
Wismans, G. (2007). Self assessment ten behoeve van kansrijke doorstroom. Kwantitatief onderzoek naar de ervaring van studenten wat betreft het gebruik van de FCW/FPW ten behoeve van kansrijke doorstroom in/naar het hbo (in druk).

Websites

- www.kansrijkdoorstromen.nl
www.fontys.nl/aansluitingscentrum